

Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Araştırma Sonuçlarını Klinik Uygulamalarda Kullanım Engelleri*

Barriers to Research Utilization in Clinical Practice of Nurses Working at a University Hospital*

Esra Nur KOCAASLAN, Melahat AĞÜN KOSTAK, Serap ÜNSAR, Refiye ZAFER DİNÇKOL, Nuray ER

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, araştırma sonuçlarının klinik uygulamalara yansıtılmasındaki engeller ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile yapıldı.

Yöntem: Tanımlayıcı-kesitsel tipteki araştırmanın örneklemini, bir üniversite hastanesinde çalışan 136 hemşire oluşturdu. Veriler, “Bilgi Formu” ve “Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği” kullanılarak toplandı.

Bulgular: Hemşirelerin %86’sı kadın, yaş ortalaması $30,79 \pm 6,2$ yıl ve %54,4’ünün lisans mezunu olduğu belirlendi. Hemşirelerin %48,5’inin yabancı dil bildiği, %53,7’sinin çalıştığı bölümü isteyerek seçtiği, %20,6’sının mesleki bir derneğe üye olduğu belirlendi. Hemşirelerin “Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği” puan ortalaması 1.81 ± 0.74 idi. Hemşirelerin, araştırma sonuçlarını kullanımı ile ilgili engellerinin; araştırmaları okumak için yeterli zaman olmaması (%65,4), hemşirelerin kendilerini uygulamaları değiştirmek için yeterli güce sahip görmemesi (%39,0), yeni fikirleri uygulamak için yeterli zaman olmaması (%38,2) ve araştırmaların genellikle yabancı bir dilde yayınlanması (%37,5) olduğu belirlendi. Hemşirelerin eğitim durumu, çalıştıkları bölümü isteyerek seçme, yabancı dil bilme ve bir mesleki derneğe üye olma durumları hemşirelik uygulamalarında araştırma sonuçlarını kullanma durumlarını etkiledi ($p < 0,05$).

Sonuç: Hemşirelerin araştırma sonuçlarını uygulamada kullanma ile ilgili engellerinin olduğu belirlendi. Hemşirelere güncel/kanıta dayalı araştırma sonuçlarını takip etme ve bu sonuçları klinik uygulamada kullanmaları konusunda, oryantasyon sürecinde ve hizmet içi eğitim programlarında farkındalık kazandırılması ve yöneticiler tarafından kurumsal desteğin sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Araştırma, Engeller, Hemşire

Kocaaslan EN., Ağün Kostak M., Ünsar S., Zafer Dinçkol R., & Er N., (2022). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin araştırma sonuçlarını klinik uygulamalarda kullanım engelleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 12(3), 537-544. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1096547>

*Bu çalışma, 02-04 Eylül 2019 tarihlerinde Global Conference on Nursing Care Education Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur (Roma-ITALYA)

*This study was presented as an oral presentation at the Global Conference on Nursing Care Education on 02-04 September 2019 (Rome-ITALY)

Esra Nur KOCAASLAN (✉)

ORCID ID: 0000-0002-7890-7302

Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Edirne, Türkiye

Trakya University, Faculty of Health Sciences, Nursing Department,
Edirne, Turkey

esranurkocaaslan27@gmail.com

Melahat AĞÜN KOSTAK

ORCID ID: 0000-0003-0507-9638

Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Edirne, Türkiye

Trakya University, Faculty of Health Sciences, Nursing Department,
Edirne, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 01.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted : 04.11.2022

Bu eser “Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0
Uluslararası Lisansı” ile lisanslanmıştır.

Serap ÜNSAR

ORCID ID: 0000-0001-7723-8816

Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Edirne, Türkiye

Trakya University, Faculty of Health Sciences, Nursing Department,
Edirne, Turkey

Refiye ZAFER DİNÇKOL

ORCID ID: 0000-0002-6868-8142

Trakya Üniversitesi, Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, Çocuk Klinikleri
Koordinatör Hemşiresi, Edirne, Türkiye

Trakya University, Health Research and Application Center, Child Clinics
Coordinator Nurse, Edirne, Turkey

Nuray ER

ORCID ID: 0000-0002-7266-5533

Trakya Üniversitesi, Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, Çocuk Hematoloji-
Onkoloji Kliniği Hemşiresi, Edirne, Türkiye

Trakya University, Health Research and Application Center, Pediatric
Hematology-Oncology Clinic Nurse, Edirne, Turkey

ABSTRACT

Aim: The purpose of this study was to determine the barriers and factors affecting the utilization of the research results in clinical practice.

Method: This descriptive cross-sectional study was done with the help of 136 nurses who worked at a university hospital and agreed to take part. The data was collected using the “Information Form” and the “Barriers to Research Utilization Scale”.

Results: It was determined that 86% of the nurses were female, the mean age was 30.79 ± 6.2 years, and 54.4% were undergraduate students. It was determined that 48.5% of the nurses knew a foreign language, 53.7% voluntarily chose the department they worked in, and 20.6% were members of an occupational association. The mean score of the nurses’ “Barriers to Research Utilization Scale” was 1.81 ± 0.74 . Nurses’ barriers to using research results were determined to be: not enough time to read research (65.4%), nurses not seeing themselves as having enough authority to change practices (39.0%), not having enough time to implement new ideas (38.2%), and research typically published in a foreign language (37.5%). Nurses’ educational status, choice of department, knowledge of a foreign language, and membership in an occupational association all influenced their use of research findings in nursing practice ($p < 0,05$).

Conclusion: It was determined that nurses faced barriers to implementing research findings in practice. It is recommended that managers raise nurses’ awareness of following up-to-date or evidence-based research results and using these results in clinical practice during the orientation process and in-service training programs.

Keywords: Research, Barriers, Nurse

GİRİŞ

Son yıllarda sağlık hizmetlerindeki önemli gelişmelerden biri kanıta dayalı uygulamaların kullanımı ve geliştirilmesi olmuştur (Andrae, et al., 2016; Schafer & Welton 2018). Bu gelişmeler, hemşirelerin araştırma sonuçlarını bakıma aktarmalarını zorunlu kılmıştır (Thiel, et al., 2019). Kanıta dayalı hemşirelik (KDH), “hasta bakımına yönelik alınan kararlarda hastalara en iyi bakımın sunulabilmesi için deneyimlerin ve hasta tercihlerinin bilimsel yöntemlerle elde edilen kanıtların birleştirilerek hemşirelik bakımında kullanma yaklaşımı” olarak ifade edilmektedir (Orak et al., 2022). KDH günümüzde sağlık bakımında hastaların beklentilerini karşılama ve maliyeti azaltma yönüyle gittikçe önem kazanmaktadır (Yıldırım & Karadağ 2016). Ancak son yıllarda yapılan çalışmalar, hemşirelerin araştırma sonuçlarını istedik düzeyde kullanmadığını, bakım uygulamalarına yansıtmadıklarını ve kanıta dayalı uygulama konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır (D’Sa & Varghese 2020; Hammad et al., 2020; Ferreira et al., 2021).

Bilimsel araştırmalar, tıbbi bakımın kalitesini ve maliyetini etkileyen etkili faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir (Hendricks & Coper 2017; Lindsey 2022). Ancak bakım kalitesinin artırılması ve maliyet etkili olması, bilimsel araştırma sonuçlarının klinik uygulamaya yansıtılması ile olasıdır (Al-Busaidi et al., 2019). Araştırma sonuçlarının klinik uygulamada kullanılması, hemşirelikte üretilen bilginin kullanılıp geliştirilmesini, bakımın maliyet etkili gerçekleşmesini, sağlık politikalarının oluşturulmasını, hemşirelerin mesleki otonomilerinin ve motivasyonlarının artırılmasını sağlar (Schaefer & Welton, 2018; Aljezawi et al., 2019). Hemşirelerin klinik uygulamalarda bilimsel araştırmaları kullanması; hemşirelik uygulamalarının güçlendirilmesi ve iyileştirilmesine katkıda bulunacak kritik bir yoldur (Hweidi et al., 2017). Ancak hemşirelerin, hastalarının bakımıyla ilgili karar almada hâlâ deneyimlerine, hekimlere ve akranlarına güvendikleri belirtilmektedir (Yoder et al., 2014). Yapılan bir çalışmada; hemşirelerin klinikte hastalarına bakım verirken,

%75.5’inin lisans eğitimi sırasında aldıkları bilgiyi kullandıkları, %26.1’inin kişisel deneyimlerini ve sadece %4.04’ünün araştırma sonuçlarını kullandığı belirlenmiştir (Yılmaz & Gürler 2017). Hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesi, hasta memnuniyetinin artırılması ve olumlu meslek imajının oluşması için kanıta dayalı uygulama oluşturmaya yönelik araştırmalar desteklenmeli, teşvik edilmeli ve hemşireler araştırma sonuçlarını kliniğe uygulama konusunda kendine güven duymalıdır (Thiel et al., 2019; Schaefer & Welton, 2018).

Literatürde, genel olarak hemşirelik uygulamalarında araştırma bulgularının kullanımı düşük düzeyde bulunmuştur (Hendricks et al., 2017; Al Khalaileh 2016). Türkiye’de yapılan bir çalışmada hemşirelerin araştırma sonuçlarının yararına inandıkları ancak araştırma sonuçlarının kliniğe uygulanabilir olmadığını düşündükleri belirlenmiştir (Platin, Yava et al., 2007). Yapılan çalışmaların sonuçları hemşirelerin, araştırma sonuçlarını klinikte uygulama engelleri; kaynaklara erişim eksikliği, araştırmaları okumak için zaman bulamaması, meslektaşları ile işbirliği eksikliği, bakım protokollerini değiştirme yetkisinin olmaması, yönetim desteğinin ve araştırma becerilerinin az olması veya hiç olmaması gibi durumların araştırma sonuçlarını klinik uygulamalara aktarmada engel olduğunu göstermektedir (Al Khalaileh 2016; Ortega 2016; Aljezawi et al., 2019). Hemşirelerin araştırma sonuçlarını kliniğe uygulamaları için öncelikle teorik bilgi ve uygulama arasındaki boşluğun ve buna neden olabilecek engellerin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda hemşirelerin algı, tutum ve uygulamaları incelenmeli ve klinik alanlarına özgü beceriler geliştirilmelidir (Douglas 2015). Bu araştırmanın, bilimsel araştırma sonuçlarının hemşirelik uygulamalarına aktarılmasını kolaylaştırması, araştırma sonuçlarının hemşirelik uygulamalarına yansıtılabilmesi konusunda çözüm yollarının üretilmesi ve hemşirelerin bu konuda cesaretlendirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda bu çalışma, hemşirelerin araştırma sonuçlarını klinik uygulamalara yansıtılmasındaki engelleri ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla planlandı.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelerin araştırma sonuçlarının hemşirelik uygulamalarına yansıtılmasındaki engeller ne düzeydedir?
2. Hemşirelerin araştırma sonuçlarını hemşirelik uygulamalarına yansıtılmasını engelleyen faktörler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu çalışmanın evrenini 01.04.2017-01.07.2017 tarihleri arasında Edirne İli Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinde çalışan hemşireler (N=320) oluşturdu. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş olup evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak veri toplama döneminde hemşirelerin yıllık izin veya doğum izninde olmaları veya anket cevaplarındaki eksikler nedeniyle çalışmaya dahil edilmedi. Anketi eksiksiz dolduran ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan toplam 136 hemşire (evrenin %44,59'unu oluşturmaktadır) çalışmaya dahil edildi.

Veri Toplama Araçları

Veriler "Bilgi Formu" ve "Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği (HAYEÖ)" ile toplandı.

Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda geliştirildi (D'Sa, & Varghese 2020; Thiel, Ko & Turner, 2019; Platin, Yava et al., 2007). Form hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, gelir durumu, meslekte çalışma süresi, hastanede çalışılan birim, hastanede çalışılan birimden memnun olma durumu vb.) içeren 13 soru ve hemşirelerin araştırmalara ilişkin görüşleri ve araştırma sonuçlarını kullanmalarını etkileyebilecek faktörlere ilişkin (hemşirelik ile ilgili yayınları takip etme durumu, hemşirelik ile ilgili bilimsel etkinliğe katılma ve haberdar olma durumu, hemşirelik eğitimi sırasında bilimsel araştırma ile ilgili ders alma durumu, mesleki derneğe üye olma vb.) 10 soru olmak üzere toplam 23 sorudan oluştu.

Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği (HAYEÖ)

Hemşirelerin uygulamalarında araştırma sonuçlarını kullanmalarını engelleyen durumları belirlemek amacıyla Funk ve ark. tarafından 1991 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin ülkemizde geçerlik ve güvenilirliği ise Yava ve arkadaşları (2007) tarafından yapılmıştır.

Hemşirenin özellikleri, araştırma becerileri ve farkındalıklarını içeren "hemşire" alt boyutu (8 madde), kurumun özellikleri, uygulama engelleri ve sınırlılıklarını içeren "uygulama" alt boyutu (8 madde), araştırmaların özellikleri ve kalitesini içeren "araştırma" alt boyutu (6 madde), iletişim özellikleri ve araştırma sonuçlarına ulaşımı içeren "sunum" alt boyutu (6 madde) olmak üzere toplam dört alt boyutu vardır. Ölçekte "Araştır-

madan elde edilen aşırı bilginin hemşireleri sıkması" maddesi toplam puanda yer almakta, ancak herhangi bir alt boyuta dahil edilmemektedir. Ölçek 29 maddeden oluşmakta ve her bir madde 0-4 arasında (0: Fikrim yok, 1: Hiç katılmıyorum, 2: Kısmen katılıyorum, 3: Oldukça katılıyorum, 4: Tamamen katılıyorum) puanlanmaktadır. Ölçeğin değerlendirme maddelere verilen yanıtların yüzdeleri ve puan ortalamaları üzerinden yapılmaktadır. Puan ortalamasının yüksekliği araştırma engeli algısının yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach alpha katsayısı geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında 0,87 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach alpha değeri 0,94 olarak bulundu.

Veri Toplama Yöntemi

Veriler araştırmacılar tarafından hemşirelerin çalıştıkları kliniklerde toplandı. Hemşirelere araştırmanın amacı açıklandı. Gönüllü hemşirelerin sözel onamları alındıktan sonra anket formu ve ölçek verildi. Hemşirelerin anket formu ve ölçeği doldurması yaklaşık 15 dakika sürdü.

İstatistiksel Analiz

Araştırmanın verileri, lisanslı IBM SPSS 20 paket programı (IBM SPSS Statistics for Windows, Version 23.0. Armonk, NY: IBM Corp.) programında analiz edildi. Hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri, araştırma sonuçlarını klinik uygulamalarda kullanım engellerine yönelik görüşleri sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile değerlendirildi. Normal dağılım, Shapiro-Wilk-W testi ile değerlendirildi. Hemşirelerin bazı sosyo-demografik özellikleri (yaş, çalışma yılı, çocuk sayısı vb.) ile HAYEÖ alt boyut puanları arasındaki ilişkiler ölçek puan ortalamalarının varyans homojenliği sonuçlarına göre non-parametrik testler kullanıldı. Tanımlayıcı özelliklerle ölçek skoru arasındaki ilişkiler Mann Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi, Bonferroni düzeltilmeli Mann Whitney U testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık sınırı olarak $p < 0,05$ değeri kabul edildi.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulundan 29.03.2017 tarihli 06/18 karar nolu ve Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Başhekimliğinden yazılı izin alındı. Anket formları ve ölçek dağıtılmadan önce hemşirelere araştırmanın amacı açıklandı. Araştırmaya katılmaya gönüllü hemşirelere anket formları ve ölçeğe isim yazmamaları, elde edilen bilgilerin bilimsel amaçla kullanılacağı söylendi ve sözlü onamları alındı.

BULGULAR

Çalışmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması $30,79 \pm 6,2$, mesleki deneyim yılı $9,01 \pm 6,09$, kurumdaki çalışma yılı $7,21 \pm 5,75$, çoğu (86,0%) kadın, %54,4'ü lisans mezunu idi. Hemşirelerin %41,9'unun cerrahi ve dahili kliniklerde çalıştığı, %53,7'sinin çalıştığı bölümü isteyerek seçtiği, %89'unun çalıştığı bölümden memnun oldukları ve %81'inin hemşirelik mesleğini isteyerek seçtikleri belirlendi (Tablo 1).

Hemşirelerin %48,5'inin yabancı dil bildiği, %43,4'ünün hemşirelikle ilgili yayınları takip ettiği, %50'sinin bilimsel etkinliklerden haberdar olduğu, %54,4'ünün bilimsel etkinliklere katıldığı ve %20,6'sının bir mesleki derneğe üye olduğu belirlendi (Tablo 2).

Tablo 1: Hemşirelerin Kişisel ve Mesleki Özellikleri (n=136)

Özellikler	Ort ± SS	
Yaş	30,79±6,20 (min=19; max=47)	
Mesleki deneyim yılı	9,01±6,09 (min=1; max=28)	
Kurumdaki çalışma yılı	7,21±5,75 (min=1; max=25)	
Cinsiyet	n	%
Kadın	117	86,0
Erkek	19	14,0
Eğitim durumu		
Sağlık meslek lisesi	16	11,8
Ön lisans	27	19,9
Lisans	74	54,4
Lisansüstü	19	14,0
Çalışılan bölüm		
Çocuk bölümü	33	24,3
Cerrahi bölümler	14	10,3
Dahili bölümler	43	31,6
Yetişkin yoğun bakımlar	24	17,6
Yetişkin acil	11	8,1
Ameliyathane	11	8,1
Çalışılan bölümü isteyerek seçme durumu		
Evet	73	53,7
Hayır	63	46,3
Çalışılan bölümden memnun olma durumu		
Evet	121	89,0
Hayır	15	11,0
Mesleği isteyerek seçme durumu		
Evet	111	81,6
Hayır	25	18,4

Ort ± SS: Ortalama± Standart sapma, Min: Minimum, Max: Maximum.

Hemşirelerin "HAYEÖ" toplam puan ortalamasının 1,81±0,74 olduğu, alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; "hemşire" puan ortalamasının 1,77±0,82, "uygulama" puan ortalamasının 2,18±0,85, "araştırma" puan ortalamasının 1,42±0,92 ve "sunum" puan ortalamasının 1,78±0,86 olduğu belirlendi (Tablo 3).

Hemşirelerin, araştırma sonuçlarını kullanımı ile ilgili engellere bakıldığında; araştırmaları okumak için yeterli zaman olmaması (%65,4), hemşirelerin kendilerini uygulamaları değiştirmek için yeterli güce sahip görmemesi (%39,0), yeni fikirleri uygulamak için yeterli zaman olmaması (%38,2), araştırmaların genellikle yabancı bir dilde yayınlanması (%37,5), araştırmalardan çok az menfaatleri olduğunu düşünmeleri, (%37,5), hemşirelik uygulamaları için yeterli imkân olmadığı (%36,8), araştırma yazılarına

Tablo 2: Hemşirelerin Bilimsel Etkinliklere Yönelik Özellikleri (n=136)

Özellikler	n	%
Yabancı dil bilme durumu		
Evet	66	48,5
Hayır	70	51,5
Hemşirelikle ilgili yayınları takip etme durumu		
Evet	59	43,4
Hayır	77	56,6
Bilimsel etkinliklerden haberdar olma durumu		
Evet	68	50
Hayır	68	50
Bilimsel etkinliğe katılma durumu		
Evet	74	54,4
Hayır	62	45,6
Mesleki derneğe üye olma durumu		
Evet	28	20,6
Hayır	108	79,4

Tablo 3: Hemşirelerin HAYEÖ Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=136)

Ölçek ve Alt Boyutlar	Ort ± SS	Min- Max
Hemşire	1,77±0,82	0-4
Uygulama	2,18±0,85	1- 8,38
Araştırma	1,42±0,92	0-4
Sunum	1,78±0,86	0-3,83
Ölçek Toplam	1,81±0,74	10-125

HAYEÖ: Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği, Ort ± SS: Ortalama± Standart sapma.

kolay ulaşamaları (%33,9), aynı konuda yapılmış araştırma makalelerinin tek bir yerde toplanmaması (%33,8), araştırma sonuçlarını tartışabilecek iş arkadaşlarının olmaması (%32,4) ve doktorların işbirliği içinde olmamasının (%31,6) araştırma sonuçlarının kullanımı ile ilgili engelleri olduğu belirlendi (Tablo 4).

Çalıştıkları bölümü isteyerek seçen hemşireler ile seçmeyen hemşireler arasında "uygulama" alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı (p=0,020). Çalıştığı bölümü isteyerek seçen hemşirelerin seçmeyenlere göre "uygulama" puanları yüksekti (Tablo 5).

Yabancı dil bilen hemşireler ile bilmeyen hemşireler arasında "araştırma" alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı (p=0,034). Yabancı dil bilen hemşirelerin "araştırma" alt boyut puan ortalamaları bilmeyenlere göre daha yüksek idi (Tablo 5).

Mesleki derneğe üye olan hemşireler ile olmayan hemşireler arasında "araştırma" ve "sunum" alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı (p=0,025;

Tablo 4: Hemşirelerin Araştırma Sonuçlarını Kullanımında Algıladıkları Engellerin Dağılımı (n=136)

Ölçek ve Alt	Boyut Maddeleri	Engel Olarak Algılama Durumları	
		Ort ± SS	Tamamen/Oldukça Katılıyorum n (%)
Uygulama	İşyerinde araştırmaları okumak için yeterli zaman yoktur.	2,98±0,98	89 (65,4)
Uygulama	Hemşireler kendilerini, uygulamaları değiştirmek için yeterli güce sahip görmemektedir.	2,35±1,05	53 (39,0)
Uygulama	İş yerinde yeni fikirleri uygulamak için yeterli zaman yoktur.	2,26±1,08	52 (38,2)
Uygulama	Hemşirelik uygulamaları için yeterli imkân yoktur.	2,29±1,06	50 (36,8)
Uygulama	Uygulamalarda doktorlar işbirliği içinde değildir.	2,11±1,01	43 (31,6)
Sunum	Araştırmalar genellikle yabancı bir dilde yayınlanmaktadır.	2,18±1,19	51 (37,5)
Sunum	Araştırma yazılarına kolay ulaşılamamaktadır.	2,00±1,21	46 (33,9)
Sunum	Aynı konuda yapılmış araştırma makaleleri tek bir yerde toplanmış değildir.	1,94±1,36	46 (33,8)
Hemşire	Hemşireler araştırmalardan çok az menfaatleri olduğunu düşünmektedir.	2,10±1,32	51 (37,5)
Hemşire	Hemşireler araştırma sonuçlarını tartışabilecek iş arkadaşlarından yoksundur.	2,08±1,17	44 (32,4)

Ort ± SS: Ortalama±Standart sapma.

Tablo 5: Hemşirelerin Kişisel ve Mesleki Özelliklerine Göre HAYEÖ Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=136)

Özellikler	Hemşire Ort ± SS	Uygulama Ort ± SS	Araştırma Ort ± SS	Sunum Ort ± SS	Ölçek Toplam Ort ± SS
Çalışılan bölümü isteyerek seçme					
Evet	2,74±0,74	3,05±0,63	2,43±0,80	2,73±0,78	1,74±0,65
Hayır	2,78±0,82	3,21±0,62	2,33±0,92	2,77±0,90	1,90±0,83
Test	-0,803	-2,330	-0,151	-0,900	-0,919
p	0,422	0,020	0,880	0,368	0,358
Yabancı dil bilme durumu					
Evet	1,86±0,89	2,27±1,01	1,57±0,93	1,88±0,83	1,92±0,78
Hayır	1,69±0,73	2,10±0,66	1,27±0,88	1,68±0,87	1,71±0,69
Test	-1,025	-0,729	-2,120	-1,282	-1,607
p	0,305	0,466	0,034	0,200	0,108
Mesleki derneğe üye olma durumu					
Evet	1,93±0,76	2,40±1,31	1,72±0,75	2,09±0,66	2,04±0,72
Hayır	1,73±0,83	2,12±0,68	1,34±0,94	1,69±0,88	1,75±0,74
Test	-1,402	-0,836	-2,241	-2,152	-1,841
p	0,161	0,403	0,025	0,031	0,066
Eğitim durumu					
Sağlık Meslek Lisesi ¹	1,90±0,89	2,25±0,80	1,47±1,07	1,80±1,02	1,90±0,84
Önlisans ²	1,66±0,75	2,22±0,75	1,45±0,93	1,79±0,85	1,79±0,75
Lisans ³	1,68±0,81	2,06±0,63	1,26±0,88	1,66±0,85	1,70±0,69
Lisansüstü ⁴	2,19±0,80	2,55±1,49	1,96±0,73	2,18±0,65	2,23±0,75
Test	7,602	2,317	10,584	7,145	7,927
p	0,055***	0,509***	0,014***	0,067***	0,048***
	¹⁻²⁻³⁻⁴ p>0,05	¹⁻²⁻³⁻⁴ p>0,05	³⁻⁴ p= 0,007	¹⁻²⁻³⁻⁴ p>0,05	³⁻⁴ p= 0,033

* Ort ± SS: Ortalama± Standart sapma, **Mann-Whitney U Test, ***KW: Kruskal Wallis Variance Analysis.

$p=0,031$). Mesleki derneğe üye olan hemşirelerin “araştırma” ve “sunum” alt boyut puan ortalamaları olmayanlara göre daha yüksek idi (Tablo 5).

Hemşirelerin eğitim durumları ile “araştırma” alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı ($p=0,014$). Lisansüstü programlardan mezun olan hemşirelerin lisans mezunu olan hemşire göre “araştırma” alt boyut ve toplam puan ortalamaları yüksekti (Tablo 5).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma sadece bir üniversite hastanesinde yürütülmüştür. Çalışmadan elde edilen bulgular çalışmanın yürütüldüğü hastaneyi kapsamaktadır. Bu nedenle sonuçların genellenememesi araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmanın bulguları, bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin araştırma kullanım engelleri olduğunu ve etkileyen faktörleri ortaya koymaktadır. Bu çalışmada hemşirelerin araştırma engelleri ölçek puan ortalaması $1,81\pm0,74$ olarak bulundu (Tablo 4). Literatürde, 2,5 puanın üzeri yüksek derece engel algısı olarak kabul edildiğinden (Aljezawi et al., 2019; Brown et al., 2010), bu çalışmaya katılan hemşirelerin orta düzeyde engel algısına sahip olduğu söylenebilir. Ülkemizdeki Tümer ve ark. (2020) yaptıkları çalışmada araştırma engelleri ölçeği toplam puan ortalamasını $2,82\pm0,64$ olduğunu, hemşirelerin araştırma kullanım engel algılarının yüksek düzeyde olduğunu, Al Khalaleh ve ark., (2016) Ürdün’de 239 hemşireyle yürüttükleri çalışmada, hemşirelerin araştırma engelleri ölçek puan ortalamasını $2,97\pm0,55$ olduğunu belirlemiş ve yüksek düzeyde engel algılarının olduğunu bildirmişlerdi. Bu çalışmada hemşirelerin araştırma sonuçları kullanım engelleri algılarının literatürden farklı olarak daha düşük düzeyde olması, olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmekle birlikte; bu çalışmada lisansüstü eğitime sahip hemşirelerin engel algılarının yüksek bulunması, hemşirelerin çoğunun (% 86) ön lisans ve lisans eğitimine sahip olması, sadece %14’ünün lisansüstü eğitime sahip olup KDH uygulamalarını bakıma yansıtma engellerinin farkında olmalarının sonucu olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, engel olarak görülen ilk on nedenin beşi “uygulama”, ikisi “hemşire”, üçü “sunum” alt boyutunda yer almaktadır. Hemşirelerin en yüksek algıladıkları engel; kurumun özellikleri, uygulama engelleri ve sınırlılıklarını içeren “uygulama” alt boyutuna aittir. Hemşirelerin araştırma kullanım engelleri ölçeği alt boyutları arasında en yüksek puanı ($2,98\pm0,98$) “araştırmaları okumak için yeterli zaman olmaması” maddesi ile “uygulama” alt boyutundan aldıkları, bu durumu araştırmaların uygulamaya yansıtılmasında en büyük engel olarak gördükleri belirlendi. Bunu sırası ile “hemşirelerin kendilerini uygulamaları değiştirmek için yeterli güce sahip görmemesi” ($2,26\pm1,08$), “yeni fikirleri uygulamak için yeterli zaman olmaması” ($2,18\pm1,19$)’ maddeleri izlemektedir. Cebeci ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan çalışmada da; ‘araştırmaları okumak için yeterli zaman olmaması’ ($3,25\pm0,94$), “yeni fikirleri uygulamak için yeterli zaman olmaması ($2,67\pm1,12$)”, “hemşirelerin kendilerini uygulamaları değiştirmek için yeterli

güce sahip görmemesi” ($2,48\pm1,6$) araştırma kullanım engelleri olarak saptanmıştır. Uluslararası literatür de bu çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermekte olup, Al-Lenjawi ve ark., (2022)’nin çalışmasında hemşirelerin araştırmaları okumak için yeterli zamanlarının olmadığını (66.9%) ve Cidoncha-Moreno ve ark., (2017)’nin çalışmasında ise hemşirelerin yeni fikirleri uygulamak için yeterli zamanları olmadığını (%80,5) araştırma kullanım engelleri olarak bildirmişlerdir. Türkiye’de cerrahi kliniğinde çalışan hemşirelerle yapılan bir çalışmada (Yılmaz et al., 2018) da hemşirelerin araştırma kullanımını etkileyen en önemli engellerin; araştırmaları okumak için yeterli zamanın olmaması (%75,3) ve hemşirelik uygulamaları için yeterli imkân olmaması (%62,4) olduğu bildirilmiştir.

Bu çalışmada belirlenen hemşirelerin araştırma sonuçlarını kullanım engelleri farklı klinik alanlarda yapılan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Tümer et al., 2020; Cidoncha-Moreno et al., 2017; Cebeci et al., 2019). Bu çalışmanın yapıldığı eğitim ve araştırma hastanesinde olduğu gibi ülkemizde ve yurt dışında da birçok hastanede araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesini engelleyen kurumsal faktörlerin olduğu gözlenmektedir (Al-Lenjawi 2022; Aljezawi et al., 2019; Yılmaz et al., 2018). Araştırma sonuçlarında bu engellerin sıklıkla hemşirelerin iş yükünün fazla olması, çalışma saatlerinin uzun olması, hasta yoğunluğunun fazla olması ve hemşirelerin karar verme yetkisinin bulunmaması gibi kurumsal faktörlerden kaynaklandığı belirtilmektedir (Aljezawi et al., 2019; Yılmaz et al.,2018).

Literatürde, hemşireler ve hemşirelik liderleri araştırma sonuçlarının kliniğe yansıtılmasına önem verebilir, ancak bunu destekleyici davranışlar sergileyemezlerse, bu durumun uygulamada engel oluşturabileceği belirtilmekte (Lindsey, 2022), bu nedenle kurumsal düzenlemeler yapılarak, hemşirelere zaman yaratılması ve alt yapı, liderlik ve maddi destek sağlanarak hemşirelerin bilimsel araştırmalara katılmalarının desteklenmesi gerektiği bildirilmektedir (DeGrazia et al., 2019).

Çalışmada hemşireler, araştırmaların genellikle yabancı bir dilde yayınlanmasını araştırma kullanımını etkileyen bir başka engel olarak görmektedirler. Yıldırım ve Karadağ’ın yönetici hemşirelerle yaptığı çalışmada (2016) da yabancı dil engeli üçüncü sırada engel olarak belirlenmiştir. Diğer yandan bu bulguların tersine bu çalışmada yabancı dil bilen hemşirelerin araştırma engeli algılarının daha yüksek olduğu bulundu. Bu durum yabancı dil bilen hemşirelerin (%48,5) güncel araştırma sonuçlarından ve yapılan çalışmalardan haberdar olup diğer engellerden özellikle kurumsal engeller nedeniyle araştırma sonuçlarını uygulamaya yansıtamamaları şeklinde açıklanabilir.

Bu çalışmada lisansüstü eğitim alan hemşirelerin, araştırma engelleri algısının yüksek olduğu, araştırma sonuçlarını klinik uygulamalara yansıtma engellerinin olduğu saptandı (Tablo 5). Cebeci ve arkadaşlarının (2019) yaptığı çalışmada da hemşirelerin eğitim düzeyi yükseldikçe araştırma kullanımıyla ilgili engellere ilişkin farkındalıklarının arttığı, ancak bu bulguların aksine Fashafsheh ve ark. (2020) çalışmalarında eğitim düzeyi arttıkça araştırma engel algısının azaldığını bulmuştur. Orak ve ark. (2022) çalışmasında yüksek lisans derecesine sahip olan

KAYNAKLAR

hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik inanç ve beklentilerinin daha yüksek olduğunu, Baran-Karataş ve ark. (2020) lisans mezunu hemşirelerin, Şen-Şadi ve Yurt (2021) lisansüstü mezunu hemşirelerin, Yılmaz ve arkadaşları (2018) da yüksek lisans mezunu hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu belirlemiştir. Hemşirelikte lisansüstü eğitimin hedeflediği mezun yeterlilikleri çerçevesinde verilen eğitimin, süreç içerisinde gerçekleşen formal ve informal öğrenmelerin bu tutumun gelişmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada çalıştıkları bölümü isteyerek seçenlerin ve herhangi bir mesleki derneğe üye olan hemşirelerin, araştırma engelleri algısının yüksek olduğu saptandı (Tablo 5). Orak ve ark. (2022) çalışmasında, mesleki derneklere üye olan hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu, Tümer ve ark. (2020) araştırma projelerine katılmayı isteyen hemşirelerin engel algısının anlamlı olarak daha yüksek olduğunu, başka bir çalışmada da mesleki derneğe üye olmanın hemşirelerin araştırma engeli algısında etkili olmadığı bildirilmişti (Şen-Şadi & Yurt 2019). Bu durum bilimsel araştırmaların önemi konusunda hemşirelerde farkındalığın artması ile araştırma sonuçlarının uygulamaya yansıtılması ile ilgili engel algısının da arttığını dolayısıyla araştırma sonuçlarından haberdar olan hemşirelerin bu sonuçları bakıma yansıtamamaktan daha fazla rahatsızlık duydukları şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonucunda; hemşirelerin en çok araştırma sonuçlarını uygulamada kullanma ile ilgili engellerle karşılaştıkları belirlendi. Lisansüstü mezun hemşirelerin, çalıştıkları bölümü isteyerek seçenlerin, yabancı dil bilenlerin ve herhangi bir mesleki derneğe üye olan hemşirelerin araştırma sonuçlarını klinik uygulamalarda kullanım engeli algısının yüksek düzeyde olduğu bulundu.

Araştırmadan elde edilen bulgular, hemşirelerin araştırmaya katılımını kolaylaştırmak ve teşvik etmek için kurumsal desteğin oluşturulmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Hemşirelerin araştırma sonuçlarını hemşirelik bakımında/klinik uygulamalarda kullanabilmeleri, uygulama alanlarına yansıtabilmeleri için hizmet içi eğitim programları ve özellikle zaman, araştırmalara katılım ve çalışma ortamının araştırma sonuçlarının kullanımını sağlama vb. konularda kurumsal desteğin sağlanması önerilebilir. Hemşirelere oryantasyon sürecinde ve sonrasında, hizmet içi eğitim programlarında araştırmaların önemi anlatılmalı ve hemşirelerin araştırma yapabilmesi, araştırma sonuçlarına ulaşabilmesi, araştırma sonuçlarını anlamaları ve uygulamada kullanabilmesi için gerekli destek verilmelidir. Ayrıca mesleki örgütlerin araştırma sonuçlarını klinik uygulamada kullanma konusunda teşvik edici politikaların oluşturulmasında önemli rolleri vardır. Bu nedenle hemşirelik örgütlerinin konu ile ilgili ortak çalışmalar yürütmesi yararlı olabilir.

- Al Khalaleh, M., Al Qadire, M., Musa, A. S., Al-Khawaldeh, O. A., Al Qudah, H., & Alhabahbeh, A. (2016). Closing the gap between research evidence and clinical practice: Jordanian nurses' perceived barriers to research utilisation. *Journal of Education and Practice*, 7(8), 52-57.
- Al-Busaidi, S.Z. Al Suleimani, J.U. Dupo, N.K., & Al Sulaimi, V.G. (2019). Nair Nurses' knowledge, attitudes, and implementation of evidence-based practice in Oman: A multi-institutional cross-sectional study. *Oman Medical Journal*, 34 (6), 521-527.
- Aljezawi, M., Al Qadire, M., Alhajji, M. H., Tawalbeh, L. I., Alamery, A. H., Aloush, S., & AlBashtawy, M. (2019). Barriers to integrating research into clinical nursing practice. *Journal of Nursing Care Quality*, 34(3), E7-E11.
- Al-Lenjawi, B., Kunjavara, J., Hassan, N., Mannethodi, K., Martinez, E., Joy, G. V., & Singh, K. (2022). Evidence-based practice among critical care nurse's/midwives in Qatar. *Open Journal of Nursing*, 12(1), 42-59.
- Andræ, B., Aune, AG., & Brænd, JA. (2016). Embedding evidence-based practice among nursing undergraduates: Results from a pilot study. *Nurse Education in Practice*, 18, 30-5.
- Baran, KG., Atasoy, S., & Şahin, S. (2020). Hemşirelerin kanıta dayalı hemşirelik uygulamalarına yönelik farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3):352-359.
- Brown, C. E., Ecoff, L., Kim, S. C., Wickline, M. A., Rose, B., Klimpel, K., & Glaser, D. (2010). Multi-institutional study of barriers to research utilisation and evidence-based practice among hospital nurses. *J Clin Nurs*, 19(13-14):1944-1951.
- Cebeci, F., Çatal, E., Sucu Dağ, G., Karazeybek, E., & Aksoy, N. (2019). Nurses' research utilization barriers, facilitators and determination of affecting factors. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri*, 11(2), 129-39
- Cidoncha-Moreno, M. A., & Ruiz de Alegria-Fernandez de Retana, B. (2017). Barriers to the implementation of research perceived by nurses from Osakidetza. *Enfermería Clínica (English Edition)*, 27(5), 286-293.
- Douglas, C., Windsor, C., & Lewis, P. (2015). Too much knowledge for a nurse? Use of physical assessment by final-semester nursing students. *Nursing and Health Sciences*, 17, 492-499.
- D'Sa, J. L., & Varghese, S. (2020). Perceived barriers to research utilization among surgical nurses: A cross-sectional survey. *i-Manager's Journal on Nursing*, 10(1), 11.
- Fashafshah, I., Ayed, A., Mohammed, J., & Alotaibi, Y. (2020). Nurse's perception of barriers to research utilization in hospitals; comparative descriptive study. *Open Journal of Nursing*, 10(1), 1-14
- Ferreira, M. B. G., dos Santos Felix, M. M., de Souza Lopes, R. A., Haas, V. J., Galvão, C. M., & Barbosa, M. H. (2021). Barriers to research utilization influencing patient safety climate: A cross-sectional study. *International Journal of Nursing Practice*, e12959.
- Funk, S. G., Champagne, M. T., Wiese, R. A., & Tornquist, E. M. (1991). Barriers: The barriers to research utilization scale. *Applied Nursing Research*, 4(1), 39-45.

- Guadarrama Ortega, D. (2016). Barriers to the utilisation of research. Descriptive study performed on nurses at a hospital in the southwest of Madrid. *Enfermería Global*, 43, 275-288.
- Hammad, S. A., Alzoubi, K., Khabour, O., & Mukattash, T. (2020). Jordanian national study of nurses' barriers to participating in research. *Risk Manag and Healthc Policy*, 13, 2563-2569.
- Hendricks, J., & Cope, V. (2017). Research is not a "scary" word: Registered nurses and the barriers to research utilisation. *Vard Nord Nur Res*, 37(1):44-50.
- Hweidi, I. M., Tawalbeh, L. I., Al-Hassan, M. A., Alayadeh, R. M., & Al-Smadi, A. M. (2017). Research use of nurses working in the critical care units: barriers and facilitators. *Dimensions of Critical Care Nursing*, 36(4), 226-233.
- DeGrazia, R. L. Difazio, J. A., & Connor, P.A. (2019). Hickey Building and sustaining a culture of clinical inquiry in a pediatric quaternary hospital. *The Journal of Nursing Administration*, 49(1), 28-34.
- Orak, O. S., Emirza, E., & Gülirmak, K. (2022). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumlarının meslek ve bilimsel etkinlik deneyimleri açısından incelenmesi. *TOGÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 25-38.
- Patton, L. J., Garcia, M., Young, V., Bradfield, C., Gosdin, A., Chen, P., & Tidwell, J. (2022). Exploring nurse beliefs and perceived readiness for system wide integration of evidence based practice in a large pediatric health care system. *Journal of Pediatric Nursing*, 63, 46-51.
- Schaefer, J. D., & Welton, JM. (2018). Evidence based practice readiness: A concept analysis. *Journal of Nursing Management*. 26(6), 621-629.
- Şen Şadi, E., & Yurt, S. (2021). Hemşirelerin kanıta dayalı uygulamalara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(2):102-107.
- Thiel, L., Ko, A., & Turner, J. (2019). Home healthcare nurses' attitudes, confidence, and engagement in evidence-based practice. *Home Healthcare Now*, 37(2), 79-87.
- Tümer, A., Aslan, G. K., & Kartal, A. (2020). Türkiye'nin batısında bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerin araştırma kullanım engelleri. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 3(1), 1-6.
- Yava, A., Tosun, N., Çiçek, H., Yavan, T., Terakye, G., & Hatipoğlu, S. (2007). Hemşirelerin araştırma sonuçlarını kullanımında Engeller Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirliği. *Gülhane Tıp Dergisi*, 49(2), 72-80.
- Yıldırım, Ö. T., & Karadağ, M. (2016). Yönetici hemşirelerin eleştirel düşünce becerileri ile araştırma kullanım engelleri ve kolaylaştırıcılarına ilişkin algıları. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(2), 73-85.
- Yılmaz, E., Çeçen, D., Aslan, A., Kara, H., Kızıl Toğaç, H., & Mutlu, S. (2018). Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin kanıta dayalı hemşireliğe yönelik tutumları ve araştırma kullanımında algıladıkları engeller. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 15(4), 235-241.
- Yılmaz, M., & Gürler, H. (2017). Hemşirelerin kanıta dayalı uygulamaya ilişkin görüşler. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 25(1), 1-11.
- Yoder, L. H., Kirkley, D., McFall, D. C., Kirksey, K. M., Stalbaum, A. L., & Sellers, D. (2014). CE: Original research staff nurses' use of research to facilitate evidence-based practice. *AJN The American Journal of Nursing*, 114(9), 26-37.